

1. ÚVOD.

Spoločnosť prostredníctvom Zákona o územnom plánovaní a stavebnom poriadku oprávnené očakáva, že činnosti s nimi spojené budú realizované na potrebnej odbornej úrovni, a to s najmä ohľadom na životné prostredie (vrátane jeho výrazových parametrov) a bezpečnosť. Orgány štátu a obcí, ktoré majú zo zákona povinnosť realizovať činnosti spojené s územným plánovaním a výstavbou sú (pozri aj poz.1) :

- orgány územného plánovania (sú nimi obce a k.s.ú)
- stavebné úrady (obec, krajský s.ú.)

1.1. ÚZEMNÉ PLÁNOVANIE

V oblasti územného plánovania sa odborné spôsobilosti vzťahujú k činnostiam:

- a) obstarávanie územnoplánovacích podkladov a územnoplánovacej dokumentácie
 - b) spracovanie územnoplánovacích podkladov a územnoplánovacej dokumentácie
 - c) vyjadrovanie sa k návrhom územnoplánovacích podkladov a územnoplánovacej dokumentácie formou stanovísk orgánmi štátnej správy a dotknutých právnických osôb
- a) **Obstarávanie ÚPP a ÚPD** môže obec zabezpečiť len prostredníctvom **odborne spôsobilej osoby**, ktorú nazývame **obstarávateľ /ka ÚPP a ÚPD** (týmto označením sa nerozumie verejné obstarávanie, ktoré realizujú obce podľa Zákona o VO prostredníctvom spôsobilých osôb pre VO). Túto odbornú spôsobilosť udeľuje ministerstvo, pod ktoré spadá územné plánovanie (dnes Ministerstvo dopravy a výstavby). *Podmienkou je vysokoškolské alebo bakalárske vzdelanie príslušného smeru a najmenej tri roky praxe alebo stredoškolské vzdelanie príslušného smeru s maturitou a 5 rokov praxe v príslušnom odbore.* (k tomuto citátu §2a ods.3b zákona pozri kritickú poznámku 2. v závere). Úlohou obstarávateľa je organizovať celý priebeh procesu prípravy, spracovania, prerokovania (spojené s vyhodnocovaním pripomienok), schvaľovania a ukladania ÚPP a ÚPD. Obstarávateľ nemôže byť súčasne spracovateľom ÚPP a ÚPD ani jemu blízkou osobou.
- b) **Spracovanie ÚPP a ÚPD** môže obec zveriť len **odborne spôsobilej osobe autorizovaného architekta** s autorizáciou SKA alebo hosťujúcemu architektovi SKA. Na spracovanie urbanistických štúdií, ktoré nie sú územnoplánovacím podkladom použiteľným podľa zákona, odborná spôsobilosť nie je potrebná (napr. štúdie v ideových urbanistických súťažiach a pod.). Spracovanie ÚPP a ÚPD zákon v §45 zaraďuje medzi **vybrané činnosti vo výstavbe** (pozri ďalej).
- c) Stanoviská k ÚPP a ÚPD podľa jednotlivých odvetví (hygiena, správcovia sietí TI, ochrana pamiatok a krajiny, správcovia komunikácií a pod.) pripravujú poverení referenti týchto organizácií, spravidla majú vysokoškolské vzdelanie. Špeciálna spôsobilosť sa nevyžaduje – odbornosť a zákonnosť ich pripomienok ako aj prípadný stret ich záujmov vyhodnocuje obstarávateľ ÚPP a ÚPD.

Urbanistické štúdie prerokávajú a územné plány schvaľujú zastupiteľstvá, ktoré vzišli z komunálnych volieb (ÚPN regiónu krajské zastupiteľstvo, ÚPN obce alebo zóny obecné/miestne). Nie sú to odborné orgány, majú právomoc predkladané odborne pripravené materiály prijať alebo neprijať. Spravidla si pre svoje rozhodovanie zriaďujú v súlade s §15 **Zákona o obecnom zriadení** pomocné orgány – komisie (napr. územného plánovania), do ktorej nominujú príslušných odborníkov zo svojich radov a iných odborníkov z praxe. Tieto komisie podrobnejšie študujú materiály o ktorých má obec rozhodnúť a pre schvaľujúci orgán – zastupiteľstvo – pripravujú odporúčacie stanovisko (schváliť / neschváliť).

1.2. STAVEBNÝ PORIADOK / VÝSTAVBA

Tieto požiadavky na odbornú spôsobilosť sa týkajú najmä etáp :

- a) navrhovania a projektovania stavieb
 - b) povoľovania stavieb
 - c) realizácie stavieb vrátane ich zmien po dokončení a dohľad
- a) Zabezpečenie spracovateľa projektovej dokumentácie **PROJEKTANTA** je v zodpovednosti investora, ktorý môže byť fyzickou (rodinný dom) alebo právnickou osobou (developer a pod.).

Požiadavky na odbornú spôsobilosť projektanta stavieb závisia od rozsahu stavby.

Drobné stavby – vypracovať dokumentáciu (postačuje náčrt...) na ohlásenie dobrej stavby alebo jej zmeny môže **osoba s príslušným odborným vzdelaním** (podľa neohraničenej dikcie postačuje aj stredoškolské odborné).

Jednoduché stavby - vypracovať dokumentáciu na povolenie jednoduchej stavby alebo jej zmeny môže **osoba s príslušným odborným vzdelaním** (podľa neohraničenej dikcie postačuje aj stredoškolské odborné, pozri aj poznámky v závere).

Ostatné stavby (**vybrané / vyhradené**) - vypracovať dokumentáciu na povolenie vyhradenej stavby alebo jej zmeny môže **osoba s príslušnou odbornou spôsobilosťou** (podľa povahy stavby autorizovaný architekt, autorizovaný stavebný inžinier), ktoré činnosti spadajú pod tzv. **vybrané činnosti vo výstavbe** (pozri ďalej).

- b) **Povoľovanie stavieb realizujú stavebné úrady** (pozn.1), pri tejto činnosti sa riadia postupmi podľa zákona. Úlohou úradníka na stavebnom úrade nie je posudzovať projekty odbornej stránke, ale zisťovať či ich zhotovili oprávnené osoby, vyhodnocovať vydané stanoviská, prípadne riešiť ich vzájomný (ne)súlad. **K výkonu tejto činnosti nie je predpísané vzdelanie**, spravidla ju na úradoch vykonávajú osoby s vysokoškolským vzdelaním v danom alebo príbuznom odbore.
- c) **Zabezpečenie realizácie stavby** zveruje investor stavebnej organizácii. Zodpovednosť nad zhotovením stavby preberá **stavbyvedúci**, vzdelanie závisí od zaradenia stavby podľa jej rozsahu. Spôsob a postup uskutočňovania stavby v súlade so schválenou dokumentáciou a predpismi o bezpečnosti ochrany zdravia pri práci zabezpečuje **stavebný dozor**. Na výkon niektorých činností je potrebná osobitná spôsobilosť (**geodet a kartograf stavby**). Architekti často v záujme dodržania architektonických parametrov stavby a detailov ktoré prípadne neboli naprojektované realizujú **autorský dohľad** nad zhotovením stavby. Štát môže stavebnú činnosť kontrolovať z podnetu svojho alebo iných osôb prostredníctvom **štátneho stavebného dohľadu**.

Prehľadná tabuľka vzťahu oprávnení k činnostiam v plánovaní a výstavbe

oblasť zákona ▶	Územné plánovanie		Stavebný poriadok / výstavba		
	spracovanie		vypracovanie		
činnosť ▶	urbanistická štúdia ¹⁾	územnoplánovacia dokumentácia	PD stavby		
kvalifikácia ▼			drobná	jednoduchá	vyhradená ⁴⁾
nevyžaduje sa	X	X	+	X	X
VŠ	X	X	+	+	X
AA	+	+	+	+	+
ASI ³⁾	X	X+ ²⁾	+	+	+

1) rozumie sa urbanistická štúdia obstarávaná podľa §4 zákona ako územnoplánovací podklad ktorú odlišujeme od slobodne spracovávaných štúdií (ideové, ponukové a pod.).

2) autorizovaný stavebný inžinier (ASI) môže spracovávať pod vedením autorizovaného architekta (AA) UŠ alebo ÚPD len príslušnú časť tejto dokumentácie (siete TI, doprava), teda nie je spracovateľom ÚPP a ÚPD.

3) autorizovaní stavební inžinieri môžu vypracovávať PD stavby v rozsahu svojich kompetencií vymedzených v §5 Zákona o aut. architektoch a aut. stav. inžinieroch 138/1992

4) súčasný zákon 50/1976 tento pojem nepoužíva, je však pomerne frekventovaný a je predpoklad, že nový zákon si ho osvojí. Cieľom toho to označenia je zvýrazniť výnimočnosť niektorých stavieb aj s ohľadom na spôsobilosť ich projektantov. Spracovanie ÚPP a ÚPD by ostalo "vybranou činnosťou" územného plánovania.

2. VYBRANÉ ČINNOSTI VO VÝSTAVBE a PROJEKTANT

2.1. Vybrané činnosti vo výstavbe § 45

V tejto časti citujeme výber z § 45 zákona ustanovenia, ktoré sa dotýkajú o.i. výkonu autorizovaných architektov.

Ods.(6) písm.a) sa môže týkať absolventa 1. a 2. stupňa FA ešte pred vstupom do komory.

- (1) *Vybrané činnosti, ktorých výsledok má vplyv na ochranu verejných záujmov vo výstavbe (ďalej len „vybrané činnosti vo výstavbe“), sú:*
 - a) **projektová činnosť**,
 - b) vedenie uskutočňovania stavieb,
 - c) vybrané geodetické a kartografické činnosti.
- (2) *Projektovou činnosťou sa rozumie*
 - a) *vypracovanie územnoplánovacích podkladov a územnoplánovacej dokumentácie,*
 - b) *vypracovanie dokumentácie potrebnej na vydanie územného rozhodnutia,*
 - c) *vypracovanie projektu stavieb potrebného na vydanie stavebného povolenia vrátane statických a dynamických výpočtov konštrukcií stavieb a projektového energetického hodnotenia.*
- (4) *Vybrané činnosti vo výstavbe môžu vykonávať len fyzické osoby, ktoré získali oprávnenie na výkon týchto činností (ďalej len „oprávnená osoba“) podľa osobitných predpisov. Oprávnené osoby sú povinné pri tejto činnosti chrániť verejné záujmy.*
- (5) *Právnické osoby môžu vykonávať vybrané činnosti vo výstavbe, ak zabezpečia ich výkon oprávnenými osobami.*
- (6) *Za vybrané činnosti sa nepovažuje*
 - a) *vypracovanie dokumentácie a projektu jednoduchých stavieb, drobných stavieb a zmien týchto stavieb, ktoré môže vypracovať osoba s príslušným odborným vzdelaním,*

2.2. Projektant § 46

- (1) *Projektant vykonáva projektovú činnosť a zodpovedá za správnosť a úplnosť vypracovania dokumentácie podľa § 45 ods. 2. Projektant vypracovaného projektu stavby zodpovedá aj za jeho realizovateľnosť. Statický výpočet musí byť vypracovaný v takej forme, aby bol kontrolovateľný. Projektant je povinný prizvať na vypracovanie častí územnoplánovacích podkladov, návrhu územnoplánovacej dokumentácie alebo projektu stavby ďalších oprávnených projektantov, ak nie je oprávnený niektorú časť vypracovať sám.*
- (2) *Projektant je povinný v rámci technických, funkčných a ekonomických podmienok stavby navrhovať nové budovy a významne obnovované existujúce budovy s využitím vhodných stavebných konštrukcií, alternatívnych energetických systémov založených na obnoviteľných zdrojoch energie a automatizovaných riadiacich, regulačných a monitorovacích systémov.*

Poznámky :

1.

Na lokálnej úrovni (obec) spravidla ten istý právny subjekt (obecný, mestský úrad, magistrát) vykonáva obe pôsobnosti (napr. oddelenie územného plánovania, oddelenie stavebného poriadku alebo zlúčené...), u menších obcí môže ísť o prenos (delegovanie) kompetencií (tzv. spoločný obecný úrad - ale schvaľovať napr. ÚPN obce môže len dotknuté obecné zastupiteľstvo). Krajské stavebné úrady majú skôr kontrolnú činnosť nad obecnými stavebnými úradmi alebo vykonávajú činnosť stavebného úradu pri veľkých stavbách s rozsiahlymi dopadmi na životné prostredie, koordináčnu činnosť (diaľnice a pod).

To že štát preniesol rozhodovacie kompetencie vo výstavbe na obce, nazývame **prenesený výkon štátnej moci**.

2. §2a ods.3b zákona

Podmienkou je vysokoškolské alebo bakalárske vzdelanie príslušného smeru a najmenej tri roky praxe alebo stredoškolské vzdelanie príslušného smeru s maturitou a 5 rokov praxe v príslušnom odbore.

Prvá poznámka je, že aj bc. vzdelanie je vysokoškolské vzdelanie (1.stupňa).

Ak sa na spracovateľa projektovej dokumentácie vzťahujú podmienky napr. autorizácie (vyhradené stavby) alebo min. VŠ vzdelania (jednoduché stavby), bolo by prirodzené aby aj partner na strane úradu mal rovnaké VŠ vzdelanie 2. stupňa príslušného smeru.

Problém vznikol v tom, že mnohé obce nedokážu zamestnať na stavebných úradoch odborníkov s príslušným vzdelaním a odbornosťou. Keďže zákon pripomienkuje aj ZMOS (majú veľký vplyv keďže satrostovia a primátori sú z rôznych politických strán), presadia sa niekedy do zákona aj ustanovenia "vyhovujúce životu". Aj to bol dôvod, prečo niektorí navrhujú odňať obciam originálne kompetencie stavebného úradu a preniesť ich na štát, ktorý by zabezpečil stavebné úrady s potrebnou odbornou štruktúrou. Argumentom je záujem odbornej kvality činností stavebných úradov. Na druhej strane ale by to znamenalo, že o výstavbe v obci rozhoduje štát a nie obec. Tento stret odbornosti a priamej demokracie je dôvodom politického uviaznutia nového stavebného zákona, lebo obce (resp. komunálni politici) sa svojich kompetencií prirodzene nechcú vzdať. Aj to bol jeden z dôvodov návrhu nového zákona, aby bola uložená povinnosť každej obci obstarat' územný plán, ktorý je podkladom pre povoloňnie stavieb (dnes musia mať územný plán len obce nad 2000 obyv.)

3.

Zákon označuje v oboch oblastiach (územné plánovanie a stavebný poriadok) oprávnenú osobu spoločným označením projektant. Napriek tomu, že zákon vysvetľuje tento pojem, vhl'adom na rôzne kompetencie, vzťah k autorstvu a zodpovednosť sa pre budúcnosť navrhuje označenie :

- pre oblasť ÚP – spracovateľ ÚPP a ÚPD
- pre oblasť výstavby – projektant stavby